חינוך לחיים

פרשת וישלח

"ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך" – "כי הילדים רכים ... ודפקום יום אחד ומתו" – "אתנהלה לאיטי" בפס' זה נרמז שעיקר מלחמת עשיו היא כנגד הילדים הרכים צעירי הצאן, והנה דרכו של עשיו בעניין הזה הוא לדחוק , להלחיץ ולמהר להשיג כל דבר במרוצה והרבה. ומתוך אותה מהירות ומאמץ, אין האדם מחשב מעשיו כראוי, ואינו בודק אם מעשיו עולים יפה לפי כוחו, ואז מגיעה הקריסה... ורואה שאינו מצליח.. ונופל ליאוש ומאבד את כל עבודתו. – כל זה עצת עשיו הרשע הוא היצר הרע שיודע שאדם לא יכול לארוך זמן לעמוד בלחץ והשגת השגות במרוצה אלא הדרך היא במתינות והדרגה, וע"כ משכנע היצר הרע למהר מעשיו בכדי שבסופו של דבר יפול לשאול תחתית.

זה מה שאמר עשיו ליעקב – "נסעה ונלכה ואלכה לנגדך" דהינו שיעקב ימהר הילוכו להתאימה לעשיו ע"מ שימהר את צעירי הצאן והילדים הרכים ללכת במרוצה יותר מכפי כוחם. ויעקב עמד כנגדו בכל העוז וענה באריכות "אדוני יודע כי הילדים רכים... ודפקום יום אחד ומתו כל הצאן... ואני אתנהלה לאיטי" וזה היסוד בענייני חינוך – שצריך ללמד את התלמידים והבנים רק כפי כוחם. ללכת עם כל אחד ואחד כפי הבנתו וכפי השגתו ולא לקפוץ למדרגות גבוהות שהם למעלה מהשגתן, כי זה יגרום ל"ודפקום יום אחד ומתו" רח"ל. וזה דברי הפס' "חנוך לנער על פי דרכו" שעיקר החינוך הוא יל פי דרכו של הנער, לפי כוחו והבנתו כי אסור למהר ולהעמיס עליו יותר מיכולתו.

וכמובן שיעקב התכוון לדור שלנו, שהרי ודאי שלא התכוון על דורו, כי אי אפשר לומר ש"הילדים רכים" מתכוון על ילדיו, שהרי רק שתיים מהם – שמעון ולוי הרגו לבדם עיר שלימה – זה אומר שהיו גיבורי כח, אלא הכוונה לדור אחרון שהגופים חלשים והמוחות רפויים וכאשר הביט יעקב על דור זה אמר לעשיו שאינו יכול להתנהל בדרכו של עשיו למהר ולהריץ אלא אדרבה "ואני אתנהלה לאיטי" – "לרגל הילדים" שלמען הילדים צריך להתנהל לפי כוחם בסבלנות ואיטיות.

ובמיוחד בדורנו - דור המיקרוגל... שהכל צריך להיות במהירות "כאן ועכשיו" חטוף ואכול חטוף ושתה, כולם מבקשים לקצר ולהמעיט ככל האפשר מהמתנה והצפיה, הכל בבחינת "ימהר יחישה מעשהו" אך צריך לדעת בכל תחומי החיים שיש דברים שצריך אורך רוח וסבלנות ובמיוחד בענייני חינוך שהמהירות היא אבי אבות המזיקין, והיא גורמת נזק לדורי דורות. לכן צריך כל מחנך והורה לשקול היטב דרכיו, להכיר ולדעת מה כוח המקבל וכמה יכולים כליו להכיל ועד כמה אפשר להשפיע עליו לפי כוחו, בכלי הקיבול וההבנה שלו, כי חלילה אם דפקום יום אחד במהירות... אז "ומתו כל הצאן".

גם שיעקב אבינו קיבל הברכות נאמר "ויתן לך" ובארו חז"ל את וי"ו החיבור "שיתן ויחזור ויתן" – יעקב לא יזכה לברכות בבת אחת, אלא בשלבים, בנתינות חוזרות וניתנות. בהתאם לצורכי השעה והדור

וגם אם הדרך היא בבחינת "ואלכה לנגדך" שצריך ללכת נגד הזרם והמקובל. כמו שאומר הח"ח על הפס' בתהילים "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם" כי מי שנסחף עם הזרם מעיד שאין בו רוח חיים ורצון עצמי, ומניח שיסחפוהו ויוליכוהו, אבל אדם שהולך נגד הזרם הרי הוא מעיד בעצמו שיש בו דעת ונחישות והוא הקובע את מהלך חייו כפי הכרתו ולא נסחף בזרם הסובבו. ואומנם ודאי שזה לא חוכמה לעשות תמיד נגד בני אדם כמו שכבר אמר החזו"א שהמצווה הראשונה היא לא להיות משונה!! מכל מקום בודאי שמה ש"העולם" עושים זה לא ראיה ש"כך צריך לעשות" ובכל דבר צריך לברר מהי דעת התורה וההשקפה.
ואם טורחים ועמלים בדרך הזו זוכים להעמיד צעירי הצאן שיהיו שמורים בקדושה, עוסקים בתורה ובמצוות ואז יהא בכלל "ישראל אשר בך אתפאר"

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com